

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผลการสอนโดยสอนสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดสองครั้ง (The Pretest Posttest Control Group Design)

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ก่อนกับหลังได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ
๒. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ กับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ

สมมติฐานการวิจัย

๑. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ภายหลังได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ สูงกว่าก่อนได้รับการสอน
๒. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ สูงกว่านักศึกษาในกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๔๒ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ที่กำลังเรียนวิชาการพยาบาลเด็ก ๒ จำนวน ๖๐ คน ซึ่งได้จากการจับคู่คะแนนเฉลี่ยคะแนนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (± 0.06) แล้วใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๓๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น ได้แก่

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ ชุดการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งประกอบด้วย

๑.๑ แผนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีวัตถุประสงค์หลักของการสอน คือ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการพยาบาลเด็ก สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทางพุทธศาสตร์ ได้แก่ การสร้างศรัทธาในกระบวนการเรียนการสอน และวิธีการแห่งปัญญา: โยนิโสมนสิการ ซึ่งกิจกรรมการสอนประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขั้นเตรียม ๒) ขั้นฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ๓) ขั้นสรุปและประเมินโดยกัลยาณมิตร

๑.๒ คู่มือการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับครู

๑.๓ เอกสารประกอบการสอนวิชาพยาบาลเด็ก

๑.๔ ชุดฝึกทักษะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักศึกษา

๑.๕ แบบประเมินการเรียนการสอน

ชุดการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนโดยสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ๓ ท่าน ด้านการพยาบาลเด็กใน ๔ หัวข้อ คือ การพยาบาลเด็กที่มีความดันในช่องกะโหลกศีรษะสูง การพยาบาลเด็กที่มีการเจริญของเซลล์ผิดปกติ การพยาบาลเด็กที่มีอาการ อาเจียนและท้องอืด การพยาบาลเด็กที่มีปัญหาจากอุบัติเหตุ หัวข้อละ ๕ ท่าน หลังการปรับปรุง ชุดการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ ที่ปรึกษา ผู้วิจัยได้นำไปทดลองสอนกับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ ๓ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครบุรี จำนวน ๒๔ คน เพื่อดูความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียน การสอน และเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยก่อนการทดลอง

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามดัชนีประยุต์วัดความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จำนวน ๔ กรณี รวม ๒๔ ข้อคำถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างแบบสอบถามดัชนีประยุต์ และ/หรือด้านการพยาบาลจำนวน ๕ ท่าน

และผ่านกระบวนการสร้างโมเดลคำตอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลเด็ก จำนวน ๑๒ ท่าน หลังการปรับปรุงแบบสอบถามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา ได้นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ ๓ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสุพรรณบุรี จำนวน ๒๘ คน วิเคราะห์ดัชนีความยากของแบบสอบถามได้ ๐.๕๒ ค่าอำนาจจำแนก ๐.๖๐ และทดสอบความเที่ยงโดยคำนวณหาค่าความสอดคล้องภายในตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้เท่ากับ ๐.๗๐

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มทำแบบสอบถามต้นแบบชุดวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล เป็นการทดสอบก่อนเรียน

กลุ่มทดลอง ได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักศึกษาก่อนให้เกิดศรัทธาในกระบวนการเรียนการสอน และฝึกทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๓ วิธี เป็นเวลา ๒ ชั่วโมง หลังจากนั้นได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการวิชาการพยาบาลเด็ก ๒ ใน ๔ หัวข้อตามที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบการสอน หัวข้อละ ๒ ชั่วโมง รวมทั้งหมด ๑๐ ชั่วโมง

กลุ่มควบคุม ได้มอบหมายให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นเวลา ๒ ชั่วโมง เพื่อให้นักศึกษาเตรียมความพร้อมของตนเอง หลังจากนั้นได้รับการสอนวิชาการพยาบาลเด็ก ๒ ใน ๔ หัวข้อตามที่กำหนด ด้วยวิธีการสอนตามปกติโดยการบรรยายและอภิปราย ให้เนื้อหาเดียวกันกับกลุ่มทดลอง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการสอน หัวข้อละ ๒ ชั่วโมง รวมทั้งหมด ๑๐ ชั่วโมง

๑ สัปดาห์ หลังจากสิ้นสุดการดำเนินการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้แบบสอบถามต้นแบบชุดวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS/ PC⁺ for WINDOWS หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากนั้นจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ก่อนกับหลังการทดลอง ในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ด้วยสถิติ Dependent t-test และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลภายหลังการทดลอง ระหว่างนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการกับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ ด้วยสถิติ Dependent t-test

สรุปผลการวิจัย

๑. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง ($\bar{X} = ๗๕.๔๐$ ระดับปานกลาง) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = ๕๓.๔๗$ ระดับต้องปรับปรุง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามขั้นตอนการแก้ปัญหาทางการพยาบาล พบว่าหลังการทดลองนักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนการทดลองในทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

กลุ่มควบคุม ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล หลังการทดลอง ($\bar{X} = ๖๓.๒๒$ ระดับต้องปรับปรุง) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = ๕๓.๐๒$ ระดับต้องปรับปรุง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามขั้นตอนการแก้ปัญหาทางการพยาบาล พบว่า หลังการทดลองนักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนการทดลองในการรวบรวมข้อมูล การระบุประเด็นปัญหา และการกำหนดแนวทางแก้ปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ ส่วนการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

๒. คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง ($\bar{X} = ๗๕.๔๐$ ระดับปานกลาง) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X} = ๖๓.๒๒$ ระดับต้องปรับปรุง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามขั้นตอนการแก้ปัญหาทางการพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลสูงกว่ากลุ่มควบคุมในทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

จากความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ภายหลังจากได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนได้รับการสอน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ โดยที่ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองซึ่งอยู่ในระดับต้องปรับปรุง มาเป็นระดับปานกลางภายหลังการทดลอง และนักศึกษากลุ่มทดลองทุกคน ร้อยละ ๑๐๐ มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลสูงขึ้น ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๓.๓๓ สามารถทำคะแนนผ่านเกณฑ์ (มากกว่าร้อยละ ๕๐ ของคะแนนเต็ม) แสดงว่าการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้ เนื่องจาก นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ได้ผ่านกระบวนการสอนที่ครอบคลุม ๒ องค์ประกอบหลัก คือ การสร้างศรัทธาของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นความเป็นกัลยาณมิตรของครู การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับนักศึกษา การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียน การสอน และการสอนกระบวนการฝึกทักษะการคิดที่ถูกวิธี โดยให้นักศึกษามองสิ่งทั้งหลาย ด้วยความคิดพิจารณา สืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออก พิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระบบระเบียบ ทำให้นักศึกษาสามารถใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาน อมรวิวัฒน์ (๒๕๓๐) ว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เป็นพุทธวิธีที่มีลักษณะบูรณาการของจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนว และหลักการสอนอย่างเหมาะสมได้สัดส่วนสมดุลกัน มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตร ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การจัดปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมจิตใจและเร้าให้เกิดความเชื่อถือในตัวครูผู้สอน สาระที่เรียน และวิธีการเรียนว่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างแยกแยะ ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาเล่าเรียนให้คิดเป็น ปฏิบัติเป็น และแก้ปัญหาเป็น ในสาระความรู้ที่ได้รับการ

อบรมสั่งสอน (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๓๐) ซึ่งโยนิโสมนสิการเป็นลักษณะของการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ที่ทำให้เกิดปัญญาในการแก้ปัญหา (ทองแก้ว เจริญอักษร, ๒๕๓๙)

นักศึกษาพยาบาลกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติด้วยวิธีการบรรยายและอภิปรายคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ แต่ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษา ภายหลังการทดลองคงอยู่ในระดับต้องปรับปรุงเช่นเดิมนักศึกษาร้อยละ ๕๐ ไม่สามารถทำคะแนนได้ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากการสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากการฟังบรรยาย โดยนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนน้อย บทบาทสำคัญในการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้กำหนดเนื้อหาวิชา มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่นักศึกษาตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทำให้นักศึกษามีทักษะในการคิดแก้ปัญหาทางการพยาบาลอย่างจำกัด ทั้งนี้การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ของพวงรัตน์ บุญญาบุษย์ และคณะ (๒๕๓๗) พบว่า การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาพยาบาลโดยทั่วไปใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก เน้นการสอนความรู้มากกว่าการนำความรู้จากวิชาที่เรียนไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพ ทำให้นักศึกษาพยาบาลขาดกระบวนการคิดรวบยอด การวิเคราะห์ การตัดสินใจแก้ปัญหา ผลกระทบที่ตามมา คือนักศึกษาพยาบาลไม่สามารถประยุกต์ความรู้จากทฤษฎีไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยเพื่อแก้ปัญหาได้

สมมติฐานที่ ๒ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ สูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล หลังการทดลอง กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ และเมื่อจำแนกวิเคราะห์ตามขั้นตอนการแก้ปัญหา พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลแต่ละขั้นตอนของนักศึกษาพยาบาลหลังการทดลอง กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ แสดงว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้ดีกว่าการสอนตามปกติ เนื่องจาก การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจากการสอนตามปกติ ๒ ประการ คือ ๑) การสร้างศรัทธาในการเรียนการสอน และ ๒) การฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งสามารถอธิบายเป็น ๒ ส่วน ได้ดังนี้

การสร้างศรัทธาในการเรียนการสอน เป็นกระบวนการซึ่งคำนึงถึงการจัดปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้าให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อถือ เชื่อมมั่นในครูผู้สอน สาธิตที่เรียน วิธีการเรียนการสอน เป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่รู้ จากการเรียนในห้องเรียนที่จัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม มีความสงบ สะอาด มีระเบียบ มีความแปลกใหม่ไม่จำเจ มีการจัดกิจกรรมขั้นเตรียมที่แตกต่างกันให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสอนแต่ละครั้ง เป็นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักศึกษา แล้วเสนอสถานการณ์ให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล จึงทำให้นักศึกษาเกิดศรัทธาขึ้น ดังผลการวิเคราะห์รายงานความคิดเห็นของนักศึกษาภายหลังได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า ครูผู้สอนแต่งกายสุภาพ บุคลิกภาพดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นกันเอง อธิบายเนื้อหาเข้าใจง่าย ตอบคำถามได้ชัดเจน บรรยากาศในการเรียนดี สนุก น่าเรียน ไม่เคร่งเครียด นักศึกษาเรียนด้วยความสบายใจ มีกิจกรรมที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกันในการสอนแต่ละครั้ง สื่อการสอนน่าสนใจ เข้าใจง่าย มีรูปภาพประกอบให้เห็นชัดเจน เป็นวิธีการสอนที่มีกิจกรรมและกรณีตัวอย่างมากกระตุ้นให้นักศึกษาได้ฝึกการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างศรัทธาในการเรียนรู้ของ สุมน อมรวิวัฒน์ (๒๕๓๐) ที่กล่าวว่า ศรัทธาเกิดจากองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ๑) บุคคลผู้สั่งสอน แนะนำ อบรม พร้อมด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ๒) ผู้สั่งสอน อบรม มีความรู้จริง สามารถสั่งสอนอบรมด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างได้ผล ๓) ผู้สั่งสอนอบรม จัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ และตัวอย่างที่น่าสนใจ เร้าให้เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน นอกจากนี้ พระราชวรมุนี (อ้างถึงใน สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๓๐: ๖๔) ได้กล่าวสรุปถึง ความศรัทธา ไว้ว่า "...ศรัทธา เป็นธรรมขั้นต้นที่สำคัญยิ่ง เป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไป เมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้ก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น.." และหากบุคคลได้รับการจัดสรรสิ่งแวดล้อมที่ดี หมายถึงการมีกัลยาณมิตรแนะนำชี้แจงในทางที่ถูกต้องย่อมทำให้เกิดศรัทธาและมีแนวความคิดไปในทางที่ดี (กองแก้ว เจริญอักษร, ๒๕๓๗)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ Bernard, H. W. (1972 อ้างถึงใน ฮารี พันธุ์มณี, ๒๕๓๔) ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องสร้างสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง บรรยากาศในการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ บุคลิกภาพของผู้สอนที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สนุกกับการสอน เป็นกันเอง รวมทั้งการจัดเตรียมอุปกรณ์ สื่อการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสะดวก น่าสนใจ มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี

การฝึกคิดตามหลักโยนิโตมนสิการ คือการให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาทางการพยาบาล ด้วยการคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ และการคิดแบบคุณโทษและทางออก ในขั้นตอนการแก้ปัญหาทางการพยาบาล ๔ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนที่ ๒ การระบุประเด็นปัญหา นักศึกษาร่วมกันทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในกรณีศึกษา เพื่อแยกแยะตีความข้อมูล กำหนดประเด็นและข้อมูลที่พิจารณา และระบุปัญหาที่เป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดไว้ข้างต้น นำมาจัดกลุ่มข้อมูลที่สนับสนุนปัญหา โดยการพิจารณาความแตกต่างของประเภทข้อมูลอันดับและข้อมูลปรนัย เป็นการฝึกคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ ซึ่งพระราชวรรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต, ๒๕๓๒) กล่าวไว้ว่า วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เป็นการจำแนกแยกแยะองค์รวมของสรรพสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อย แล้วมีการคิดวิเคราะห์ จัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบย่อยนั้น ๆ บุคคลจะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบย่อยเหล่านั้น ว่ามีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ต้องประสานสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียวเกิดเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์ได้ด้วย จึงจะเรียกว่าคิดเป็น

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา และขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผล การที่นักศึกษานำข้อมูลที่แยกแยะได้ในขั้นตอนข้างต้นมาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายของการแก้ปัญหาที่น่าจะเป็นไปได้จากข้อมูลที่ปรากฏ เพื่อเลือกวิธีที่เหมาะสมในการปฏิบัติให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้นอย่างมีหลักการ เป็นการฝึกคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย ซึ่ง พระราชวรรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต, ๒๕๓๒) กล่าวไว้ว่า วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ช่วยให้ผู้คนรู้ขอบเขตและขั้นตอนของการปฏิบัติ ทั้งนี้ย่อมระลึกอยู่เสมอว่า ตนกำลังทำอะไร ทำเพื่ออะไร และต้องทำอะไร จะใช้หลักการใดในการแก้ไขปัญหา ทิศทางการปฏิบัติควรเป็นไปในทางใด ผู้มีวิธีการคิดเช่นนี้ย่อมปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะคิดได้ คิดเป็น คิดดี มีจุดมุ่งหมายและหลักการในการกระทำ (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๓๕)

เมื่อเลือกวิธีที่เหมาะสมในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้ว นักศึกษาจึงพิจารณาประเมินคุณค่าในแง่คุณประโยชน์และโทษ หรือผลดี-ผลเสียของวิธีการปฏิบัติทางการพยาบาลที่อาจเกิดขึ้นตามมา แล้วเลือกทางออกที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหาของสถานการณ์นั้น เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด และสามารถประเมินได้จากเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการฝึกคิดในชั้นต่าง ๆ ที่ผ่านมาเข้ามาประกอบด้วย เป็นการฝึกคิดแบบคุณโทษและทางออก ซึ่ง พระราชวรรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต, ๒๕๓๒) กล่าวไว้ว่า วิธีคิดแบบคุณโทษ

และทางออก เป็นการคิดวิเคราะห์สรรพสิ่งและเหตุการณ์ทั้งมวลตามความเป็นจริง โดยยอมรับว่ามี ทั้งด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษ จะทำให้มองเห็นทางออกว่าคืออะไร เป็นอย่างไร ซึ่งต้องใช้วิธีการคิด แบบอื่นมาประกอบด้วย คือต้องคิดจำแนกแยกแยะ คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์กับองค์ประกอบปัจจัย คิดวิเคราะห์หาเหตุผลโดยมีหลักการและจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจและการหา ทางออกเกิดผลในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ผู้ที่คิดเช่นนี้ย่อมเป็นผู้ที่มีสติยังคิด ไม่ประมาท และสามารถปฏิบัติตนหรือหาทางออกในการแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล เพราะรู้จักนำส่วนดีมาใช้ ประโยชน์ หลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นโทษ มีวิธีการป้องกันผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และตัดสินใจปฏิบัติ ด้วยวิธีที่ถูกต้อง เหมาะสม (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๓๕)

การคิดแก้ปัญหาทางการพยาบาลใน ๔ ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ลอดคล้องกับหลักการคิด ตามแนวพุทธศาสตร์ วิธีการแห่งปัญญา: โยนิโสมนสิการ คือ การคิดโดยแยกแยะ เป็นการให้ความคิด ที่ถูกวิธี รู้จักคิด คิดเป็น หรือการคิดอย่างมีระบบระเบียบ เป็นขั้นเป็นตอน หมายถึงการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายโดยวิธีหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามสถานะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่นำความรู้สึกอุปาทาน ของตนเข้าไปจับหรือเคลือบคลุม บุคคลนั้นจะสามารถใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่าง เหมาะสม (พระธรรมปิฎก: ประยุทธ์ ปยุตฺโต, ๒๕๓๕; ทิศนา ชามมณี และคณะ, ๒๕๔๐)

ดังนั้น การที่นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ได้ฝึก การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ๓ วิธี คือ การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบอรรถธรรม สัมพันธ์ การคิดแบบคุณโทษและทางออก เมื่อนำมาผสมผสานเข้ากับกระบวนการพยาบาล ประกอบด้วยการประเมินสภาพผู้รับบริการ การวินิจฉัยปัญหาการพยาบาล การวางแผนการ พยาบาล การปฏิบัติพยาบาล และการประเมินผลการพยาบาล ซึ่งแต่ละขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะความแตกต่างของข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูลที่มีความ สัมพันธ์กันแยกออกเป็นหมวดหมู่ แล้วตัดสินใจหรือสรุปสภาพปัญหาและสาเหตุโดยอาศัยความรู้ ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล จากนั้นกำหนดจุดมุ่งหมายการแก้ปัญหาอย่างมีหลักการเพื่อเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติพยาบาล พร้อมทั้งพิจารณาประเมินค่าในแง่คุณประโยชน์-โทษ หรือผลดี-ผลเสีย ของการปฏิบัติพยาบาลที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา เลือกทางออกของวิธีการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล ที่ถูกต้อง เหมาะสมที่สุด โดยการนำความรู้ ทฤษฎี มาผสมผสานเข้าด้วยกัน จึงสามารถแก้ปัญหา ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการ การคิดตามหลัก โยนิโสมนสิการนี้จึง ทำให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลได้ดี

จากการศึกษาผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการครั้งนี้สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้ ด้วยวิธีการสร้างศรัทธาในการเรียนการสอนและการฝึกทักษะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยศึกษาตัวแปรตามอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดของผู้เรียนดังเช่น สมาน สาครจิตกร (๒๕๓๒) ที่ศึกษาสัมฤทธิ์ผลในการเรียนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๓๒ โรงเรียนบ้านกลางมิตรภาพที่ ๔๔ จังหวัดกระบี่ จำนวน ๓๐ คน โดยใช้แนวคิดโยนิโสมนสิการ ๓ วิธี คือ วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีการเรียนรู้และมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ณัชชา พัฒนากุล (๒๕๓๓) ได้นำการสอนโดยสร้างศรัทธาและนำแนวคิดโยนิโสมนสิการ ๓ วิธี คือ คิดอย่างสัมพันธ์ คิดโดยหาเหตุผล และคิดจำแนกแยกแยะ มาประยุกต์กับกระบวนการเผชิญสถานการณ์กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๓๒ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน ๓๐ คน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงกว่าเกณฑ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ อารมณี กันทศรีวิกรม (๒๕๓๖) ที่ศึกษาผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก ในการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ปีการศึกษา ๒๕๓๖ โรงเรียนราชบุรี จำนวน ๖๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๓๐ คน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีคะแนนความรู้และความสามารถในการตัดสินใจเรื่องสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

สรุปได้ว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ สามารถพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลได้ ดังนั้น จึงควรมีการนำรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของนักศึกษาพยาบาลที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการนำรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ของวิชาอื่น ๆ กับนักศึกษาทุกชั้นปี เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

๒. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการไปใช้

๒.๑ ด้านครูผู้สอน

ควรมีการจัดอบรมอาจารย์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับแนวคิดทางพุทธศาสตร์ ในการสอนโดยสร้างศรัทธาและวิธีการแห่งปัญญา: โยนิโตมนสิการ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลให้แก่ศึกษาพยาบาลสามารถสอนนักศึกษาให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน

สำหรับการสอนชั้นฝึกคิดตามหลักโยนิโตมนสิการ ควรมีการแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ ๗-๘ คน โดยมีสัดส่วนจำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษา ๑ : ๑๕ หรืออาจารย์ ๑ ท่านต่อนักศึกษา ๒ กลุ่ม เพื่อที่อาจารย์จะได้ไม่ต้องรีบเร่ง และสามารถดูแล ให้คำแนะนำนักศึกษาแต่ละกลุ่มได้อย่างทั่วถึง

๒.๒ ด้านผู้เรียน

ควรมีการปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนการสอนเนื้อหาวิชาการพยาบาล เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดตามหลักโยนิโตมนสิการ ให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคย มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในวิชาการพยาบาลได้

ในการสอนระยะแรกควรให้เวลานักศึกษาในการฝึกคิดแต่ละชั้นตอนอย่างเพียงพอ ให้นักศึกษาได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่โดยไม่รีบเร่งจนเกินไป เนื่องจากการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยพบว่า ในระยะแรกนั้นนักศึกษายังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมการฝึกคิดเช่นนี้มาก่อน ทำให้ต้องใช้เวลาทำ

นอกจากนี้ควรแจกเอกสารประกอบการสอนล่วงหน้าให้นักศึกษาได้ศึกษา
มาก่อนเข้าเรียนในชั้นเรียน เพื่อช่วยให้การดำเนินการสอนเนื้อหาวิชาการพยาบาลที่ควบคู่กับการ
ฝึกทักษะการคิดเป็นไปได้ตามเวลา

๒.๓ ด้านการจัดการเรียนการสอน

ในการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ
หลักที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในตัวผู้เรียน ได้แก่ ศรัทธาเป็นปัจจัย
ภายนอก โดยมุ่งเน้นความเป็นกัลยาณมิตรของครู การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักศึกษา
บุคลิกภาพ คุณธรรม ความรู้ วิธีการสั่งสอนอบรมของครู และการจัดสิ่งแวดล้อม การสร้าง
บรรยากาศในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจูงใจให้นักศึกษาเกิดความเชื่อในตัวครู สาระที่เรียน วิธี
การเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้จึงนำมาให้เกิดปัจจัยภายในหรือวิธีการแห่งปัญญา คือโยนิโตมนสิการ
ซึ่งมุ่งเน้นการสอนกระบวนการคิดที่ถูกวิธีเป็นการฝึกให้นักศึกษามองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิด
พิจารณา แยกแยะ วิเคราะห์ด้วยปัญญาที่คิดเป็นระบบระเบียบ จนสามารถแก้ปัญหาได้

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย

๓.๑ ควรมีการศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ
ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยเริ่มจากการจัด
การเรียนการสอนในภาคทฤษฎี แล้วติดตามผลเมื่อนักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลในภาค
ปฏิบัติด้วย

๓.๒ ควรมีการศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการ
ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี ในการจัดการ
เรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์รายวิชาอื่น ๆ

๓.๓ ในฐานะที่สังคมไทยเป็นสังคมพุทธควรมีการนำแนวคิดทางพุทธศาสตร์
โดยเฉพาะหลักการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโตมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน
การสอนทางพยาบาลศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของ
นักศึกษาพยาบาลบนพื้นฐานวัฒนธรรมไทยมากขึ้น โดยการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสอน
ตามแนวพุทธวิธีกับวิธีการสอนอื่น ๆ ตามแนวคิดของตะวันตก